

ברכת האילנות

מצווה מעשית לחידוש הקשר
בין עם ישראל לטבע

תוכן עניינים

"אז ירננו כל עצי יער"

4.....ברכת האילנות כמחדשת את הקשר בין העם והטבע

6.....סדר ברכת האילנות

ברכות הראייה

10.....הכרה עמוקה ומתמדת בפלא הקיום

12.....זמירון לשבת ראש חודש ניסן

14.....פיוטים ומנהגים נוספים לראש חודש ניסן

16.....שיר השירים

אביב

אריאנה הרן

בוקר אחד התעוררנו ופשוט ידענו - אביב.
תופפוהו סנדלי הילדים בחוצות,
שרוהו הכבסים המתייבשים ברוח הקלילה,
אמרוהו פרחי השזיף המלבלב ממול.

בוקר התעוררנו ותמהנו - כבר אביב?
ואנו, המתלבטים בין העונות המתחלפות,
איש לא שאל אותנו אם עינינו נכונות לקדם את זיוה המשכר של
השמש,
אם ליבנו פתוח לאהבות חדשות,
אם יש בנו הכוח לקלוט את כל השפע הזה הניתך עלינו פתאום
פשוט, בוקר אחד התעוררנו והנה - אביב.

"אז ירננו כל עצי יער" - ברכת האילנות כמחדשת את הקשר בין העם והטבע

עינט קרמר וישראל גלון

**"אמר רב יהודה: האי מאן דנפיק ביומי ניסן [=זה שיוצא
בימי ניסן] וחזי אילני דקא מלבלבי [=ורואה אילנות
מלבלבים], אומר 'ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברא
בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם'.
(ברכות מג, ע"ב)**

חודש ניסן, חודש החירות, הוא גם "חודש האביב" – חודש שבו הטבע מתעורר לאחר תרדמת החורף ופורח בגוונים מרהיבים ומשובבי לב.

בשעה זו, כשהאדם רואה לראשונה עצי פרי בפריחתם, נאמרת "ברכת האילנות" – ברכה המודה לקב"ה על התחדשות עולם הטבע. אנו מודים לה' על לבלוב האילנות: על הפרח – השלב הראשון ביצירת הפרי, על הבריות הטובות – החרקים הדואגים להאבקה, על טוב האילנות – המהנים אותנו בפרי, בנוי, בקליטת פחמן דו חמצני, ובצל, ועל היופי – כן, על יופייה של הבריאה המתחדשת מדי שנה ומרחיבה את הלב ואת הנפש. כדברי הרב עוזי קלכהיים זצ"ל:

"לאחר חורף רטוב וסגרירי, אחרי ששבו העבים אחר הגשם, מתייצבת לפנינו חמה של ניסן. בזיו פניה המאירות והמחייכות ובקרניה החמות והמלטפות, מבשרת לנו על ימי האביב הקרבים ובאים. ולעומתה נענית האדמה ומתחממת ומוציאה צמחייה, ומתעטפים האילנות בלבושם האביבי הירוק, אחר שהיו מושלכים חשופים כל החורף לקור ולגשמים. ובתרועת אביב עונים האילנות, בפריחות ובריחות הממלאים חללו של עולם. גם אנו כבני אדם זוכים באותה עת לעדנה מיוחדת, ופינו מתמלא שירה בברכת האילנות- ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שלא חיסר בעולמו כלום, וברא בו בריות טובות ואילנות טובות.."

ברכת האילנות שתיקנו חז"ל מעידה על יחסם של חז"ל לטבע, לצומח ולעונות השנה, על התבוננותם המעמיקה בתופעות אלו, ועל רצונם שהאדם יכילם כחלק מהווייתו.

בעולמנו המתועש, שבו רבים מאיתנו שבויים במעגל העשייה ולא זוכים לחוות את עולם הטבע בשגרה, שולחת אותנו ברכת האילנות באופן אקטיבי אל החוץ בקרבת הבית, למצוא שני אילנות מלבלבים, להתבונן בנחת ביופיים, להשתכר מריחם וליהנות מזרימת החיים הרוויים בהתחדשות מתמדת.

היטיב לבטא זאת אמוץ כהן בספרו "עונות השנה":

"הכול מסביב פורח. שטחים רחבים בארץ מכוסים פרחים מפרחים שונים ואין תמה שהאוויר מתבשם וריחות נודפים מכל עבר, מה שמשווה לארץ ארשת של חג. יותר מכל עונה נאים העצים באביב, שעה שהם מתכסים שפע פרחים. ובייחוד כשהפריחה קודמת לבלוב, כגון בשקד, ובאפרסק, ובמישמש ובאגס. אין לך מראה חגיגי יותר מנוף של אילן הטובל בשפע ציצים זכים מלובן או מגוונים בוורוד. ענפים שהיו עד עתה קפואים וחדלי חיים, מתעטפים פרחים חיים רעננים, צפופים ודחוקים עד אפס מקום..."

השנה, שנת השמיטה, שבה אנו משמטים את הקרקע - לא נוטעים ולא זורעים - יש מקום לשים דגש מיוחד על ברכת האילנות, המחזקת בלבנו את אהבת ארצנו והכרת הטוב. זוהי הזדמנות נפלאה לצאת עם בני המשפחה והקהילה לחצרות, למטעים או לגינות הקהילתיות בערים, ליהנות מפריחת האביב של עצי הפרי והנוי ולברך ברוב עם את ברכת האילנות על פריחת עצי פרי בחודש ניסן.
יהי רצון ויתקיים בנו "כִּי בְשִׂמְחָה תֵצְאוּ וּבְשִׁלּוֹם תּוֹבְלוּ, הֵהָרִים וְהַגְּבְעוֹת יִפְצְחוּ לְפִנְיֵכֶם וְנָה וְכָל עֵצֵי הַשָּׂדֶה יִמְחֶאוּ כָף". (ישעיהו נה, יב)

ישראל גלון, משרד החקלאות
עינט קרמר, טבע עברי

על תרומת העצים לאדם ולסביבה והגנה עליהם באתר יחידת פקיד היערות
www.moag.gov.il/trees
רעיונות ללימוד בית מדרשי בנושא ברכת האילנות וחודש ניסן – באתר טבע
עברי www.tevavivri.org.il

סדר ברכת האילנות

יש הנוהגים לפתוח בקריאת פרקי תהלים בסדר זה :
תהילים מזמור כט א מזמור לדוד: הָבו לַה' בְּנֵי אֱלִים הָבו לַה' כְּבוֹד וְעֹז.

ג קול ה' על המים אֵל הַכְּבוֹד הִרְעִים ה' עַל-מַיִם רַבִּים.
ד קול ה' בַּכַּח קוֹל ה' בַּהֲדָר.

ה קול ה' שֹׁבֵר אֲרָזִים וַיִּשְׁבֶּר ה' אֶת אֲרָזֵי הַלְּבָנוֹן.

ו וַיִּרְקִידֵם כַּמוֹ עֵגֶל לְבָנוֹן וְשָׁרִין כַּמוֹ בֶּן-רְאָמִים.

ז קול ה' חֲצַב לַהֲבוֹת אֵשׁ.

ח קול ה' יַחֲלִי מְדַבֵּר יַחֲלִי ה' מְדַבֵּר קֹדֶשׁ.

ט קול ה' יַחֲלֵל אֵילוֹת וַיַּחֲשֹׁף יַעֲרוֹתֵיהֶן כִּלּוֹ אִמֵּר כְּבוֹד.

י ה' לַמַּבּוּל יֹשֵׁב וַיֹּשֵׁב ה' מִלֶּךְ לְעוֹלָם.

יא ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן ה' יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם.

תהילים מזמור קכו א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב ה' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הֵיינו כְּחַלְמִים.

ב אֲזַי יִמְלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וְלִשְׁוֹנְנוּ רִנָּה. אֲזַי יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְּדִיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם אֲלֹהֵי.

ג הַגְּדִיל ה' לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הֵיינו שְׂמֵחִים.

ד שׁוֹבָה ה' אֶת שְׁבִיתֵנו כַּאֲפִיקִים בְּנֹגֵב.

ה הַזְרָעִים בְּדַמְעָה בְרִנָּה יִקְצְרוּ.

ו הַלֶּחֶם יִלְחַד וּבִכְהָ נִשְׂאֵהוּ מִשֹּׁךְ-הַזָּרַע, בֹּא-יָבֵא בְרִנָּה נִשְׂאֵהוּ אֶלמִתִּי.

תהילים מזמור קמח א הללו-יה: הללו את-ה' מן-השמים הללוהו במרומים.

ב הללוהו כָּל-מַלְאָכָיו הַלְלוּהוּ כָּל-צְבָאוֹ.

ג הַלְלוּהוּ שְׁמֵשׁ וַיִּרַח הַלְלוּהוּ כָּל-כוֹכְבֵי אוֹר.

ד הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְהַמַּיִם אֲשֶׁר מַעַל הַשָּׁמַיִם.

ה יְהַלְלוּ אֶת-שֵׁם ה' כִּי הוּא צִוָּה וַנְּבָרָאוּ.

ו וַיַּעֲמִידֵם לְעַד לְעוֹלָם חֶק-נֶתַן וְלֹא יַעֲבוֹר.

ז הַלְלוּ אֶת ה' מִן-הָאָרֶץ תַּנְיָנִים וְכָל תְּהוֹמוֹת.

ח אֵשׁ וּבָרָד שֶׁלֵּג וְקִיטוֹר רוּחַ סַעֲרָה עֲשֵׂה דְבָרוֹ.

ט הַהַרִים וְכָל-גְּבְעוֹת עֵץ פְּרִי וְכָל-אֲרָזִים.

י הַחַיָּה וְכָל בְּהֵמָה רֹמֵשׁ וְצִפּוֹר כָּנָף.

יא מַלְכֵי-אָרֶץ וְכָל לְאֻמִּים שָׂרִים וְכָל-שֹׁפְטֵי אָרֶץ.

יב בַּחֲוָרִים וְגַם בַּתּוֹלוֹת וְקַנְיָנִים עִם נְעָרִים.

יג יְהַלְלוּ אֶת-שֵׁם ה' כִּי-נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְבָדוֹ. הוֹדוּ עַל-אָרֶץ וּשְׁמַיִם.

יד וַיִּרְם קִרְוֵן לְעַמּוֹ תְּהַלֵּה לְכָל חֲסִידָיו לְבַנֵּי יִשְׂרָאֵל עִם קְרִבוֹ

הַלְלוּ-יְהוָה.

תהילים מזמור קכב א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד: שְׂמַחְתִּי בְּאֹמְרִים לִי בַיִת ה' נִלְדָּה.

ב עַמּוֹדוֹת הָיוּ רִגְלֵינוּ בְּשַׁעֲרֵיהָ יְרוּשָׁלַם.

ג יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שְׂחַבְרָה לַה' יַחֲדוּ.

ד שְׁשֵׁם עָלוּ שְׂבָטִים שְׂבָטֵי-יְהוָה עֲדוֹת לַיִשְׂרָאֵל לַהֲדוֹת לְשֵׁם ה'.

ה כִּי שְׂמָה יֹשְׁבוּ כְּסֹאוֹת לְמִשְׁפַּט כְּסֹאוֹת לְבַיִת דָּוִד.

ו שְׂאֵלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלַם יִשְׁלִינוּ, אֲהַבִּיךָ.

ז יְהִי-שְׁלוֹם בְּחִילְךָ שְׁלוֹהָ בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ.

ח לְמַעַן אַחֵי וְרַעֵי אֲדַבְרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ.

ט לְמַעַן בַּיִת ה' אֶ-לְקִינוּ אֲבִקְשָׁה טוֹב לְךָ.

טוב לומר נוסח ה"לשם יחוד" שכתב הבן איש חי (נהוג בעיקר בעדות המזרח):

לְשֵׁם יְחִוּד קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וּשְׂכִינְתָּהּ, בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוֹ, לְיַחְדָּא שְׁמֵ
 אוֹת יו"ד אוֹת ה"א בְּאוֹת וְאו"ו אוֹת ה"א, בְּיַחְדָּא שְׁלִים בְּשֵׁם כְּלִי-יִשְׂרָאֵל, וּבְשֵׁם כָּל-
 הַנְּפֻשׁוֹת, רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת, הַמְתִּיחִים אֶל שְׂרָשֵׁי נַפְשֵׁנוּ רוּחֵנוּ וּנְשָׁמָתְנוּ וּמְלַבְּוִשֵׁיהֶם
 וְהַקְּרוֹבִים לָהֶם, שְׂמֵכְלָלוֹת אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיָּה, וּמְכַל־פְּרִטֵי אֲצִילוֹת בְּרִיאָה
 יְצִירָה עֲשִׂיָּה, הָרִי אֲנַחְנוּ מוֹכְנִים וּמְזַמְנִים לְקִים מְצוֹת הַבְּרָכָה שֶׁתְּקַנּוּ חֻכְמִים ז"ל עַל
 רְאִית אֵילָנִי דְּמַלְבְּלָבִי, וְיַעֲלֶה לְפָנֶיךָ ה' אֶ-לִקְיֵנוּ וְאַלְקֵי אַבּוֹתֵינוּ, כְּאֵלוֹ כּוֹנְנֵנוּ בְּכָל-
 הַכּוֹנְנוֹת הַרְאִיוֹת לְכוּן בְּבְרָכָה הַזֹּאת וְסוּדוֹתֶיהָ, וְתַהֲיֶה חֲשׂוּבָה וּמְקַבֶּלֶת וּרְצוּיָה לְפָנֶיךָ
 בְּרָכָה זוֹ, לְבָרֵר וְלַהַעֲלוֹת עַל יְדֶהָ כְּלִי-נִיצוּצֵי הַקִּדְשָׁה הַמְעַרְבִים בְּצוּמָח, וְכָל-נְפֻשׁוֹת,
 רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת, הַמְגֻלְגְלוֹת בּוֹ. וְאַתָּה הָאֵל בְּמִדַּת טוֹבָךָ, וּבְחֻסְדְּךָ הַגָּדוֹל תֵּאִיר לָהֶם
 בְּאוֹר פְּנֵיךָ, וְתִשְׁלִים בְּרוּרָם וְתַקְוָנָם. בְּרַכֵּם טַהֲרֵם, רַחֲמֵי צְדָקָתְךָ, תְּמִיד גְּמִלֵם.
 וַיְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֶ-לִקְיֵנוּ וְאַלְקֵי אַבּוֹתֵינוּ, שֶׁבְּזָכוֹת הַבְּרָכָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נִבְרַךְ יָקִים
 בְּנוֹ מֵאִמְרוֹ: "רְאֵה רֵיחַ בְּנֵי כְרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוּ ה'", "וּנְקַבֵּל שְׁפַע עֲשֶׂר הַבְּרָכוֹת,
 כְּכַתּוּב: "וַיִּתֵּן-לָךְ הָאֱלֹקִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם (חֲכֵמָה) וּמִשְׁמַנֵי הָאָרֶץ (בִּינָה), וְרֵב דָּגָן (דַּעַת)
 וְתִירֵשׁ (חֶסֶד): יַעֲבֹדוּךָ עַמִּים (גְּבוּרָה) וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ לְאֲמִים (תַּפְאֶרֶת) הֲוֵה גְבִיר (נֹצָח)
 לְאַחֶיךָ (הוֹד) וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ בְּנֵי אֲמָה (יְסוּד), אֲרָרְךָ אֲרוּר וּמְבָרְכְךָ בְרוּךְ" (מְלֻכּוֹת): יְהִי
 לְרְצוֹן אֲמֵרֵי-פִי וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ, ה' צוּרִי וְגֹאֲלִי.

וַיְהִי נַעֲם ה' אֶ-לִקְיֵנוּ עֲלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנְנָה עֲלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנְנָהוּ.

ברכת אילנות נוסח אשכנז:

ברוך אתה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ דָּבָר וּבָרָא בּוֹ בְרִיּוֹת
טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבִים לְהַגִּיחַ בָּהֶם בְּנֵי אָדָם

ברכת האילנות נוסח ספרד:

ברוך אתה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ כְּלוּם וּבָרָא בּוֹ
בְרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לְהַגִּיחַ בָּהֶם בְּנֵי אָדָם

ואחרי הברכה נוהגים לומר בקשה זו:

הי רצון מלפניך ה' אֱלֹהֵינוּ ואלקי אבותינו, שתעלנו בשמחה לארצנו, ותטענו
בגבולנו, ושם נקים מצות תרומות ומעשרות וכל מצות התלויות בארץ אשר הנחלת
לאבותינו היא ארץ זבת חלב ודבש, "ארץ נחלי מים, עינת ותהמת יצאים בבקעה
ובהר: ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון, ארץ זית שמן ודבש", כאשר צויתנו
בתורתך על ידי משה עבדך: אָנָּה ה' לַמְעַן שִׂמְךָ הַגְּדוֹל, הַגְּדִל חֶסֶדְךָ עִמָּנוּ וְקִיַּם לָנוּ
אֶת־הַדְּבָר אֲשֶׁר הִבְטַחְתָּנוּ עַל־יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדְּךָ: "וְנִתְּתֵי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתְכֶם, וְנִתְּנָה הָאָרֶץ
יְבוּלָה וְעֵץ הַשֵּׂדֶה יִתֵּן פְּרִיּוֹ: וְהַשִּׁיג לָכֶם דִּישׁ אֶת־בְּצִיר וּבְצִיר יִשְׂגוּ אֶת־זֵרַע, וְאָכַלְתֶּם
לחֶמְקֶם לִשְׂבַע וַיִּשְׂבַּחְתֶּם לְבַטַּח בְּאֲרָצְכֶם": וְקִיַּם בָּנוּ אֶת־הַדְּבָר אֲשֶׁר הִבְטַחְתָּנוּ עַל־יְדֵי
יִשְׁעִיָּה נְבִיאָךְ: "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה צֶמַח ה' לְצַדִּיק וּלְכַבּוֹד, וּפְרִי הָאָרֶץ לְגֵאוֹן וּלְתַפְאֶרֶת
לְפִלִּיטַת יִשְׂרָאֵל": וְנֹאמַר: "וּבְגוֹ בְּתִים וַיִּשְׁבוּ, וְנִטְעוּ כְרָמִים וְאָכְלוּ פְרִיָם": וְקִיַּם בָּנוּ
אֲשֶׁר הִבְטַחְתָּנוּ עַל־יְדֵי עֲמוּס נְבִיאָךְ: "הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־ה' וְנִגַּשׁ חוֹרֵשׁ בְּקֶדֶר
וְדָרַךְ עֲנָבִים בְּמִשְׁךְ הַזֶּרַע, וְהִטִּיפוּ הַהָרִים עָסִיס וְכָל־הַגְּבָעוֹת תִּתְמוּגְגָנָה: וְשִׁבְתִּי
אֶת־שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּבְגוֹ עָרִים נִשְׁמוֹת וַיִּשְׁבוּ, וְנִטְעוּ כְרָמִים וְשָׂתוּ אֶת־יַיִן, וְעָשׂוּ
גִּזְוֹת וְאָכְלוּ אֶת־פְּרִיָהֶם": וְקִיַּם בָּנוּ אֲשֶׁר הִבְטַחְתָּנוּ עַל־יְדֵי יִחְזַקְאֵל נְבִיאָךְ: "וְהַרְבִּיתִי
אֶת־פְּרִי הָעֵץ וַתְּגוֹבַת הַשֵּׂדֶה, לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא תִקְחוּ עוֹד חֶרְפַּת רֵעֵב בְּגוֹיִם". וְנֹאמַר:
"וְעַל־הַנַּחַל יַעֲלֶה עַל־שִׁפְתוֹ מֵזֶה וּמֵזֶה כְּלֵעַץ־מֵאֲכָל־לֵא יִבּוֹל עֲלֵהוּ וְלֹא־יִתֵּם פְּרִיּוֹ
לְחַדְשֵׁיו וּבְכַר כִּי מִימֵיו מִן־הַמִּקְדָּשׁ הֵמָּה יוֹצֵאִים, וְהָיָה פְרִיּוֹ לְמֵאֲכָל וְעֲלֵהוּ לְתִרּוּפָה".
אֱלֹהֵינוּ ואלקי אבותינו, מֶלֶךְ רַחֲמָן רַחֵם עָלֵינוּ, טוֹב וּמִטִּיב הַדְּרִשׁ לָנוּ, שׁוֹבֵה עָלֵינוּ
בְּהֵמוֹן רַחֲמֶיךָ, בְּגַלְל אֲבוֹת שִׁעְשׂוּ רְצוֹנְךָ, בְּנֵה בֵיתְךָ כְּבַתְחֵלָה, כּוֹנֵן בֵּית־מִקְדָּשְׁךָ
עַל מְכוּנוֹ, הֲרָאנוּ בְּבִגְדֵינוּ, שִׁמְחָנוּ בְּתַקּוּנוֹ, וְהֵשֵׁב שְׁכִינְתְּךָ לְתוֹכוֹ, וְהֵשֵׁב כְּהֵנִים
לְעַבְדֶּיךָ, וְלוֹיִם לְדוֹכְנֶיךָ, לְשִׁירְס וְלוֹמְרֶיךָ, וְהֵשֵׁב יִשְׂרָאֵל לְנוֹיָהֶם. וְשֵׁם גְּעֵלָה וְגִרְאָה
וְנִשְׁתַּחֲוּהוּ לְפָנֶיךָ, בְּשֵׁלֶשׁ פְּעָמֵי רְגְלֵינוּ בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה, כְּכַתּוּב: "שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה
יִרְאֶה כָל־זְכוּרְךָ אֶת־פָּנָי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר, בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשִּׁבְעוֹת
וּבְחַג הַסֻּכּוֹת, וְלֹא יִרְאֶה אֶת־פָּנָי ה' רִיקִים: אִישׁ כְּמַתְנַת יָדוֹ, כְּבִרְכַת ה' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר
נָתַן לָךְ".

ותמלך אתה הוא ה' אלקינו מהרה על כל-מעשׂיך, בהר ציון משכן כבודך,
ובירושלים עיר מקדשך, ככתוב בדברי קדשך: "מלך ה' לעולם אלהיך ציון לדר
ודר הללויה".

אָנָּא בְּכַח. גְּדֹלַת מִינְךָ. תַּתִּיר צְרוּרָה:
קִבֵּל רְנַת. עֲמֹד, שִׁגְבֵנו. טְהַרְנוּ נוֹרָא:
נָא גְבוּר. דּוֹרְשֵׁי יְחוּדְךָ. כְּכַבַּת שְׁמֵרִם:
בְּרַכֵּם טְהַרֵּם. רַחֲמֵי צְדִקְתְּךָ. תְּמִיד גְּמֵלִם:
חֲסִין קְדוּשׁ. בְּרוּב טוֹבְךָ. נְהַל עֲדַתְךָ:
יְחִיד גְּאָה. לְעַמֶּךָ פְּנֵה. זֹכְרֵי קְדֻשְׁתְּךָ:
שׁוֹעֲתֵנוּ קִבֵּל. וּשְׁמַע צַעֲקוֹתֵנוּ. יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת:
וְאוֹמֵר בְּלַחֲשׁ - בְּרוּךְ, שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ, לְעוֹלָם וָעֶד:

*יש הנוהגים לומר ברכה זו בסדר אחר, ככתוב בסידורים שונים.

ברכות הראייה

הכרה עמוקה ומתמדת בפלא הקיום

"ההכרה העמוקה והמתמדת בפלא הקיום הפכה לחלק מהמודעות הדתית של היהודי....תחושת הנסים שאתנו מדי יום ביומו, תחושת הנפלאות הרבים, היא מקור התפילה.

אין אמונה, אין אהבה, אין מוסיקה אם אנו מקבלים כמובן מאליו את ההצלחות או התבוסות של החיים. אסור ששגרה של סדר חברתי, פסיקלי או פיסילוגי תכהה את תחושת ההפתעה מעצם העובדה כי קיים סדר חברתי פסיקלי או פיסילוגי. אנו מאומנים לשמור על תחושת ההתפלאות על ידי אמירת תפילה לפני האוכל. בכל פעם - שאנו עומדים לשתות כוס מים, אנו מזכירים לעצמנו את המסתורין הנצחי של הבריאה, "שהכול נהיה בדברו". פעולה לא חשובה, וציון של נס עליון. בבואנו לאכול לחם או פרי, ליהנות מניחוח נעים או מכוס של יין; כשאנו טועמים את הפרי הראשון בעונה; בראותנו קשת בשמים או את האוקיינוס; כשאנו מבחינים בעצים בפריחתם; בפוגשנו חכם גדול בתורה או מלומד חילוני; בשמענו בשורות טובות או רעות – בכל אלו מצווים אנו לקרוא בשמו הגדול ובהכרתנו בו. אפילו כשאנו מבצעים פעולה פיסילוגית, אנו מברכים: "ברוך אתה ה' ... רופא כל בשר ומפליא לעשות." זוהי אחת המטרות של החיים היהודיים: לחוות מעשים שבשגרה כהרפתקאות רוחניות, לחוש באהבה ובתבונה הנסתרות שכול... "הרב אברהם יהושע השל)

ברכה על ראיית תופעות טבע

הרואה תופעות טבע בלתי רגילות, כגון ברק, הרים גבוהים מאוד, נהרות גדולים מאוד מברך:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית.

הרואה את הים הגדול הסמוך לארץ ישראל (הים התיכון) מברך:
בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֹׁעֵשֶׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל.

הרואה קשת בענן מברך את ברכת הקשת:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, זוֹכֵר הַבְּרִית וְנֹאֲמָן בְּבְרִיתוֹ וְקָיָם בְּמַאֲמָרוֹ.

הרואה עצי מאכל בפריחתם בימי ניסן (מברך פעם אחת בשנה) ברכת האילנות:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ פֶּלֶם וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבִים לְהֵנֹת בָּהֶם בְּגֵי אָדָם.

הרואה אילנות יפים ביותר ובריות נאות ביותר מברך את ברכת הנוי שבבריאה:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁכָּכָה לוֹ בְּעוֹלָמוֹ.

ברכות החכמים

הרואה חכם גדול מישראל מברך:

ברוך אתה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁחַלַּק מַחְכְּמָתוֹ לִירְאָיו.

הרואה חכם גדול מאומות העולם מברך:

ברוך אתה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁנַתַּן מַחְכְּמָתוֹ לְבִשָּׂר וְדָם.

ברכות המלכים

הרואה מלך ישראל מברך:

ברוך אתה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁחַלַּק מַכְבֹּדוֹ לִירְאָיו.

הרואה מלך מאומות העולם מברך:

ברוך אתה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁנַתַּן מַכְבֹּדוֹ לְבִשָּׂר וְדָם.

ברכה על עם ישראל

הרואה שש מאות אלף מישראל (שהוא מספר יוצאי מצרים הזכרים) ביחד בארץ

ישראל מברך:

ברוך אתה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, חֲכָם הַרְזִים.

הרואה בתי ישראל ביישובם בארץ ישראל מברך את ברכת יישוב הארץ:

ברוך אתה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, מַצִּיב גְבוּל אֶלְמְנָה.

ברכה על נסים

הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל, כגון מעברות הירדן וחומות יריחו מברך ברכות

הנסים:

ברוך אתה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁעֲשֵׂה נִסִּים לְאַבֹּתֵינוּ בְּמִקּוֹם הַזֶּה.

הרואה מקום שנעשה לו (באופן אישי) בו נס מברך:

ברוך אתה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁעֲשֵׂה לִי נִס בְּמִקּוֹם הַזֶּה.

זמירון לשבת ראש חודש ניסן

אתן במדבר נטע ארז

מילים: ישעיהו מא יט

אתן במדבר נטע ארז
שטה והדס ועץ שמן
אשים בערבה ברוש
תדהר ותאשור יחדיו

כי תבואו אל הארץ

מילים: עיבוד לויקרא י"ט

כי תבואו אל הארץ
ונטעתם כל עץ תחלה
ונתן העץ פריו
והארץ יבולה.

עת לנטע אילנות,
עת לנטע אילנות,
עת לנטע ולבנות.

וישבתם איש תחת גפנו
ותחת תאנתו,
והייתם כעץ שתול
על-פלגי-מים

כפלח הרימון רקתך

מילים: משה הסופר מרומא

לחן: עממי תימני

לפלח הרמון אדפסה רקתך,
כגבה הארמון גבוהה קומתך,
ומור עם קנמון יפיחון מביתך,
צביה - עיניך ללבי אסרו.
הללויה כי טוב כי לעולם חסדו!

צדיק כתמר יפרח

מילים: תהלים צב יג

צדיק כתמר יפרח
כארז בלבנון ישגה

אילן אילן במה אברכך

מילים: ע"פ מסכת תענית א' ה'

אילן אילן במה אברכך
שהיו פירותיך מתוקין, הרי
פירותיך מתוקין.
שיהא צילך נאה הרי צילך נאה.
אלא יהי רצון שכל נטיעות שנוטעין
ממך יהיו כמותך

ואילו פינו

מילים: מן התפילה

אלו פינו מלא שירה בים,
ולשונו רנה בהמון גליו,
ושפותינו שבח כמרחבי רקיע,
ועינינו מאירות כשמש וכירח,
ונדינו פרושות כנשרי שמים,
ורגלינו קלות כאילות -
אין אנחנו מספיקים להודות לך,
ה' אלהינו ואלהי אבותינו,
ולבבך, את שמך על אחת,
מאלף, אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים,
הטובות שעשית עם אבותינו ועמנו.

אז ירנן

ר' יוסף חיים (הבן איש חי)

לחן: בבל (עירק) מקאם: חוסיני

אל גינת אגוז

מילים: מתוך שיר השירים

לחן: שרה לוי-תנאי

אל-גִּינת אֶגֶז יִרְדְּתִי
לְרֵאוֹת בְּאֵבֵי הַנַּחַל;
לְרֵאוֹת הַפְּרָחַה הַגָּפֹן,
הַנִּצּוֹ הַרְמוֹנִים.

לְכֶה דוֹדִי נִצַּא הַשָּׂדֶה,
נְלִינָה בְּכַפְרִים, נִשְׁכִּימָה
לְכַרְמִים.
נִרְאֶה אִם-פְּרָחַה הַגָּפֹן,
פֶּתַח הַסְּמִדָּר.

עוֹרֵי צֶפֶן וּבוֹאֵי תִימָן,
הַפִּיחֵי גִנֵּי יִזְלוּ בְּשִׁמְיוֹ;
יְבֹא דוֹדִי לְגִנּוֹ
וַיֹּאכֵל פְּרֵי מִגְדָּיו.

אֶז יִרְנֹן עֵץ הַיְעָרִים
יַעֲרֵר זְמִירוֹת וְשִׁירִים
יִתְפָּאֵר אֵל חֵי צוּרְנוֹ וְשִׁמוֹ יִתְקַדַּשׁ
בְּרוּךְ אֵל שׁוֹכֵן עֲרֵבוֹת
וּבְרָא אֵילָנוֹת טוֹבוֹת
יִתְפָּאֵר אֵל חֵי צוּרְנוֹ וְשִׁמוֹ יִתְקַדַּשׁ

כֹּם אֵל בְּשִׁמֵי מְעוֹנִים
מְצַמִּיחַ עֲנָבֵי גְפְנִים
יִתְפָּאֵר אֵל חֵי צוּרְנוֹ וְשִׁמוֹ יִתְקַדַּשׁ
בְּרוּךְ מוֹבְרֵךְ הַשָּׁנִים
אֲשִׁיר שִׁיר חֲדָשׁ

כְּבָדוֹ אֵל בְּאוֹרִים
וּבְרָא זֵיתִים וְתַמְרִים
יִתְפָּאֵר אֵל חֵי צוּרְנוֹ וְשִׁמוֹ יִתְקַדַּשׁ
הַגְּדִיל עֲנָפִים וְזַמְיָרִים
אֲשִׁיר שִׁיר חֲדָשׁ

יִתְבָּרַךְ חֵי דָר מְעוֹנָה
נוֹדָה לוֹ בְּשִׁיר וּרְנָנָה
יִתְפָּאֵר אֵל חֵי צוּרְנוֹ וְשִׁמוֹ יִתְקַדַּשׁ
מְצַמִּיחַ פְּרֵי תֵאֲנָה
אֲשִׁיר שִׁיר חֲדָשׁ

הִלְלוּ אֵל חֵי בְּזַמִּירוֹת
רְמוֹנִים וּמִינֵי פְרוֹת
יִתְפָּאֵר אֵל חֵי צוּרְנוֹ וְשִׁמוֹ יִתְקַדַּשׁ
הַמְּגַדִּיל עַל מֵי נְהָרוֹת
אֲשִׁיר שִׁיר חֲדָשׁ

חֲזָקוּ לְבָבוֹת שׁוֹבְבוֹת
כֹּה נִזְכָּה לְשָׁנִים רְבוֹת
יִתְפָּאֵר אֵל חֵי צוּרְנוֹ וְשִׁמוֹ יִתְקַדַּשׁ
שִׁמְחוּ בָנִים עִם הָאֲבוֹת
אֲשִׁיר שִׁיר חֲדָשׁ

פיוטים ומנהגים נוספים לראש חודש ניסן

פיוט המושר על ידי יהדות בגדד

מלך גואל ומושיע

ר' משה חוצין

בגדד מאה 18

מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ אֵל נֶעְרָךְ בְּסוּד קְדוֹשִׁים
וּלְאִין אוֹנִים עֲצָמָה יִרְבֶּה מִחֲזִיק רִפְיוֹן יְדֵי רָשִׁים
כִּי הוֹצִיא בְּחֻדְשׁ אַבִּיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמוּשִׁים
הוֹדוּ לְאֵל כִּי הַחֻדְשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֻדְשֵׁים

שְׁמוּ יַחְדוֹ נְרוֹמְמָה עָלֵי גִבַל וְעָלֵי עֶשׂוֹר
כִּי זָכַר אֶת דְּבַר קְדֻשׁוֹ וַיּוֹצִיא עֲמוֹ מִמִּצְרַיִם
וְהוּא צָוָה אֶלְלֵי עֲמוֹ קָחוּ לָכֶם שָׂה בְּעֶשׂוֹר
לְהוֹדִיעַ כִּי הוּא יִשׂוֹר עַל אֱלֹהִים וְאֲנָשִׁים
הוֹדוּ לְאֵל כִּי הַחֻדְשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֻדְשֵׁים

הָעַם עֲשׂוּ אֶת פְּסָחֵיהֶם בְּלַתִּי פֶחַד מִמִּצְרַיִם
בְּשִׁירֵי זִמְרָה וְתִהְיֶה בְּשִׁלְשׁ כְּתוֹת מִחֲנִיָּם
אֲכַלּוּ אוֹתוֹ עָלֵי מִצּוֹת וּמְרוֹרִים בְּהַעֲרִיבִים
בְּלַתִּי מִבְּשֵׁל בַּמִּים וְנָא כִּי אִם צָלִי אֲשִׁים
הוֹדוּ לְאֵל כִּי הַחֻדְשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֻדְשֵׁים

חֲסֹן יֵשַׁע יְמִינוֹ אֵל הִרְאָה לְהוֹשִׁיעַ לְמוֹ
כִּי הִשְׁקִיף מִמְּעוֹן קְדֻשׁוֹ הָעַם מִתְבוֹסֵס בְּדָמוֹ
דָּם פֶּסַח וְדָם הַמִּילָה אֲזִי עֶבֶר הוּא בְּעֲצָמוֹ
לְמִצְרַיִם וְאֵת עֲמוֹ הוֹצִיא מֵעַבְדוֹת לְחַפְשֵׁים
הוֹדוּ לְאֵל כִּי הַחֻדְשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֻדְשֵׁים

חֶזֶק חוֹשֶׁה שְׁלַח זָרִים לְבָנֵי אֲדוֹם וּפִילִגְשִׁים
שִׁימִם כְּמֵהִפְכַת עָרִים עָרֵי אֲשׁוּרִים וּלְטוֹשִׁים
וְתִכְנִיעַ גְּאוֹן זָרִים וּשְׁלַח לְעַם לְךָ דוֹרְשִׁים
הָאֲדוֹן אֲשֶׁר מִבְּקָשִׁים בְּנִסְן רֹאשׁ חֻדְשֵׁים
הוֹדוּ לְאֵל כִּי הַחֻדְשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֻדְשֵׁים

”בסיסה” – מנהג של יהדות לוב, טריפולי וג’רבה

ליל ראש חודש ניסן נקרא ליל ”אל בסיסה”.
בלילה זה מתאספים כל בני המשפחה בבית ראש המשפחה לטקס ייחודי סביב מאכל הנקרא בשם זה.

וזה משפט המאכל: עושים בלילה מקמח חטים ושעורים קלויות ולשים אותה בשמן זית ומערבבים בכמון ובאפונים, ובחרובים, ובגרעיני שבת המצרי, ובשומשום שחוק היטב, ומרככים את הכל בשמן או במי סוכר, וכל בני המשפחה מתאספים לבית האב או הזקן והחשוב שבה, אפילו אלה מהם היושבים במרחקים מדקדקים לבוא בלילה ההוא ומאמינים כי אם יפקד מקומם לא יוציאו את שנתם. וכך יוועדו יחד וישבו על מחצלת או קרש מסביב לאבי המשפחה, והוא מתחיל לשים שמן בכוס המשמשת מנורה וזורקים לתוכה מטבע של זהב - סימן לשפע, ויש אומרים שזה תיקון לחטא העגל ובמקומות אחדים זורקים מטבעות בכל ארבע פינות הבית.
בעל הבית מדליק את ה”מנורה” - זכר למנורת המשכן, והוא מחזיק בידו ומברך על הקערה בערבית: ”יא פתא בלא מפתאח, יא עטאי בלא מנה, תרזקנא ותרזק מננא”.
תרגומו: אתה (הקב”ה) הפותח בלא מפתח, הנותן בלא משר ודם, תשפיע לנו ותשפיע ממנו לאחרים.

לאחר כל טקס ”אל בסיסה” לוקחת האשה תכשיט מתכשיטי הזהב שלה ושמה לתוך השארית של הבסיסה שם נשאר התכשיט למשך כל הלילה. ונראה שהתכשיט ששמה בעלת הבית הוא זכר לזהב שנתרם לתרומת המשכן, ועוד יש בו זכר לצדקתן ואמונתן של נשות ישראל שלא רצו לתת מתכשיטיהן לעשיית העגל וכנגד זה נתנו ברצון לתרומת המשכן.

בסיסת ראש חודש ניסן נקרת בשם לווי, ”בסיסת אל מרקומה” על שם המשכן העשוי מעשה רוקם.
(ע”פ שו”ת איש מצליח חלק א’)

מפגש ראש חודש לנשים

בעשור האחרון נפגשות נשים רבות בערבי ראש חודש בקהילות שונות בארץ, ללימוד ושיח משותף. מפגשי ראש-חודש לנשים מבקשים להחיות מסגרת קדומה של חגיגה נשית - במשך שנים רבות, ראש החודש היהודי נחגג על ידי נשים בקהילות יהודי צפון-אפריקה, אשר היו שובתות בו ממלאכתן כביום חג של ממש.
המפגשים המתחדשים כיום מהווים הזדמנות לחוויה נשית משותפת המורכבת מטקס, לימוד, שיחה ופעילות חווייתית.

בראש חודש ניסן, לדוגמה, הולכת ומתגבשת מסורת של לימוד בנושא ליל הסדר וסיפור יציאת כמו גם של חגיגת ושל ”סדר נשים” השם דגש על מעורבות הנשים באותו הנס.

(נערך מתוך הסבר על פרויקט ”הלבנה בחידושה” של המדרשה באורנים)

שיר השירים

שיר השירים מתאר את אהבת ה'ודו והרעייה על רקע טבעה המופלא של ארץ ישראל. בקהילות אשכנז נקראת מגילת שיר השירים בבתי הכנסת בשבת של חול המועד פסח, וזאת בשל תיאורי האביב המופיעים במגילה. בקהילות עדות המזרח נהוג לקרוא מגילה זו בכל יום ישישי קודם קבלת שבת זאת הודות לתפיסה כי יום השבת הוא זמן מיוחד של קירוב בין ישראל לקב"ה.

פרק א

מדלג על ההרים, מקפץ על הגבעות. דומה דודי לצבי או לעפר האילים, הנה זה עומד אחר כולנו, משגיח מן החלונות, מציץ מן התרכים. ענה דודי ואמר לי, קומי לך רעייתי יפתי ולכי לך. כי הנה הסתיו עבר, הגשם חלף הלך לו. הנצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיע, וקול התור נשמע בארצנו. התאנה חנטה פניה, והגפנים סמדר נתנו ריח, קומי לך רעייתי יפתי ולכי לך. יונתי בחגי הסלע, בסתר המדרגה הראיני את מראיך, השמיעני את קולך, כי קולך ערב ומראיך נאוה. אחוז לנו שעלים, שעלים קטנים מחבלים כרמים, וכרמינו סמדר. דודי לי ואני לו, הרעה בשושנים. עד שפוח היום ונסו הצללים, סב דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים, על הרי בתר.

שיר השירים אשר לשלמה. ישקני מנשיקות פיהו, כי טובים דודי מין. לריח שמניך טובים, שמן תורק שמך, על כן עלמות אהבוך. משכני אחרך נרוצה, הביאני המלך חדריו, נגילה ונשמחה בך, נזכירה דודי מין, מישרים אהבוך. שחורה אני ונאוה, בנות ירושלים, כאהלי קדר כיריעות שלמה. אל תראני שאני שחרחרת, ששופתני השמש, בני אמי נחרו בי, שמני נטרה את הכרמים, כרמי שלי לא נטרתי. הגידה לי שאהבה נפשי, איכה תרעה, איכה תרביץ בצהרם, שלמה אהיה כעטיה, על עדרי חבריך. אם לא תדעי לך הנה בנשים, צאי לך בעקבי הצאן, ורעי את גדיותיך על משכנות הרעים. לססתי ברכבי פרעה, דמיתיד רעייתי. נאו לחינד בתורים, צוארך בתרוזים. תורי זהב נעשה לך, עם נקודות הכסף. עד שהמלך במסבו, נרדי נתן ריחו. צרור המר דודי לי, בין שדי ילן. אפשר הכפר דודי לי, בכרמי עין גדי. הנה יפה רעייתי, הנה עיניך יונים. הנה יפה דודי אף נעים, אף ערשנו רעננה. קרות בתינו ארזים, רהיטנו ברותים.

פרק ג

על משכבי בלילות בקשתי, את שאהבה נפשי, בקשתי ולא מצאתי. אקומה נא ואסובבה בעיר, בשוקים וברחבות, אבקשה את שאהבה נפשי, בקשתי ולא מצאתי. מצאוני השמרים הסבבים בעיר, את שאהבה נפשי ראיתם. כמעט שעברתי מהם, עד שמצאתי את שאהבה נפשי, אחזתי ולא ארפנו, עד שהביאתי אל בית אמי ואל חדר הורתי. השבעתי אתכם בנות ירושלים, בצבאות או באילות השדה, אם תעירו ואם תעוררו, את האהבה עד שתחפץ. מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן, מקטרת מר ולבונה, מכל אבקת רוכל. הנה מטתו שלשלמה, ששים גברים סביב לה, מגבורי ישראל. כלם אחזי חרב, מלמדי מלחמה, איש חרבו על ירכו, מפחד בלילות. אפריון עשה לו המלך שלמה, מעצי הלבנון. עמודיו עשה כסף, רפידתו זהב, מרכבו ארזון, תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים. צאנה

פרק ב

אני חבצלת השרון, שושנת העמקים. כשושנה בין החוחים, כן רעייתי בין הבנות. כתפוח בצעי היער, כן דודי בין הבנים, בצלו חמדתי וישבתי, ופריו מתוק לחכי. הביאני אל בית ה'מן, ודגלו עלי אהבה. סמכוני באשיות, רפדוני בתפוחים, כי חולת אהבה אני. שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. השבעתי אתכם בנות ירושלים, בצבאות או באילות השדה, אם תעירו ואם תעוררו, את האהבה עד שתחפץ. קול דודי הנה זה בא,

וראינה בנות ציון, במלך שלמה, בעטרה
שעטרה לו אמו ביום חתנתו, וביום שמחת
לבו.

פרק ד

הנך יפה רעיתי, הנך יפה עינדך יונים מבעד
לצמתך, שערך כעדר העצים שגלשו מהר
גלעד. שניך כעדר הקצובות, שעלו מן
הרחצה, שכלם מתאימות ושכלה אין בהם.
כחוט השני שפתותיך, ומדברך נאווה, כפלח
הרמון רקתך, מבעד לצמתך. כמגדל זייד
צנארך, בגוי לתלפיות, אלף המגן תלוי
עליו, כל שלטי הגבורים. שני שדיך כשני
עפרים תאומי צבנה הרעים בשושנים. עד
שיפוח היום ונסו הצללים, אלך לי אל הר
המור ואל גבעת הלבונה. כלך יפה רעיתי
ומום אין בך. אתי מלבנון כלה, אתי מלבנון
תבואי, תשורי מראש אמנה, מראש שניר
וחרמון, ממעונות אריות, מהררי גמרים.
לבתני אחותי כלה, לבתני באחת מעינדך,
באחד ענק מצורניך. מה יפו דודך אחתי
כלה, מה טבו דודך מין וריח שמניך מכל
בשמים. נפת תספנה שפתותיך כלה, דבש
וחרב תחת לשונך, וריח שלמותיך כריח
לבנון. גן נעול אחותי כלה, גל נעול מעין
חתום. שלחך פרדס רמונים, עם פרי
מגדים, כפרים עם נדרים. נרד ורכלם קנה
וקמון, עם כל עצי לבונה, מר ואהלות עם
כל ראשי בשמים. מעין גנים באר מים חיים
ונזלים מן לבנון. עורי צפון ובואי תימן,
הפיחי גני יזלו בשמיו, יבא דודי לגנו ויאכל
פרי מגדיו.

פרק ה

באתי לגני אחתי כלה, אריתי מורי עם
בשמי, אכלתי יערי עם דבשי, שתיתי ייני
עם חלבי, אכלו רעים שתו ושכרו דודים.
אני ישנה ולבי ער, קול דודי דופק פתחי
לי אחתי רעיתי יונתי תמתי, שראשי נמלא
של, קוצותי רסיסי לילה. פשטתי את כתנתי
איכה אלכשנה, רחצתי את רגלי איכה
אטנפם. דודי שלח ידו מן החור ומעי המו
עליו. קמתי אני לפתח לדודי ודי נטפו
מור ואצבעתי מור עבר על כפות המנעול.
פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר, נפשי

יצאה בדברו, בקשתיהו ולא מצאתיהו,
קראתיו ולא ענני. מצאני השמרים הסבכים
בעיר, הכוני פצעוני, נשאו את רדידי
מעלי, שמרי החמות. השבעתי אתכם בנות
ירושלם, אם תמצאו את דודי מה תגידו לו,
שחולת אהבה אני. מה דודך מדוד, היפה
בנשים; מה דודך מדוד, שכלה השבעתנו.
דודי צח ואדום, דגול מרובה. ראשו כתם
פז, קוצותיו תלתלים שחורות כעורב. עיניו
כיונים על אפיקי מים, רחצות בחלב, ישבות
על מלאת. לחיו כערוגת הבשם מגולות
מרקחים, שפתותיו שושנים נטפות מור
עבר. ידיו גילי זהב ממלאים בתרשישי,
מעיו עשת שן מעלפת ספירים. שוקיו עמודי
שש מיסדים על אדני פז, מראהו כלבנון
בחור כאזים. חפו ממתקים וכלו מחמדים,
זה דודי וזה רעי בנות ירושלם.

פרק ו

אנה הלך דודך, היפה בנשים, אנה פנה דודך
ונבקשו עמך. דודי ירד לגנו, לערוגות
הבשם, לרעות בגנים וללקט שושנים. אני
לדודי ודודי לי, הרועה בשושנים. יפה
את רעיתי כתרצה, נאווה כירושלם, אימה
כנדגלות. הסבי עינדך מנגדי, שהם הרהיבני,
שערך כעדר העצים, שגלשו מן הגלעד.
שניך כעדר הרחלים, שעלו מן הרחצה,
שכלם מתאימות ושכלה אין בהם. כפלח
הרמון ורקתך, מבעד לצמתך. ששים המה
מלכות ושמנים פילגשים ועלמות אין מספר.
אחת היא יונתי תמתי, אחת היא לאמה,
ברה היא ליולדתה, ראוה בנות ויאשרוה,
מלכות ופילגשים ויהללוה. מי זאת הנשקפה
כמו שחר, יפה כלבנה, ברה בחמה, אימה
כנדגלות. אל גנת אגוז ירדתי, לראות באבי
הנחל, לראות הפרחה הנפן הנצו הרמנים.
לא ידעתי נפשי שמתני מרובות עמי נדיב.

פרק ז

שובי שובי השולמית, שובי שובי ונחזה
בך, מה תחזו בשולמית, כמחלת המחנים.
מה יפו פעמיו כנעלים בת נדיב, חמוקי
ירכיו כמו חללים מעשה ידי אמן. שררך
אגן הסהר, אל יחסר המגן, בטגך ערמת
חטים סוגה בשושנים. שני שדיך כשני

תְּחַבְּקֵנִי. הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּגוֹת יְרוּשָׁלַיִם, מִה תְּעִירוּ וּמִה תְּעוֹרְרוּ אֶת הָאֱהָבָה עַד שֶׁתִּחַפְּצוּ. מִי זֹאת עֲלֶה מִן הַמְדַבֵּר מִתְרַפֶּקֶת עַל דוֹדָהּ, תַּחַת הַתְּפוּחַ עוֹרֵרְתִיהָ, שְׁמָה חֲבַלְתָּהּ אִמָּהּ, שְׁמָה חֲבַלָה יְלִדְתָּהּ. שִׁמְנֵי כַחוֹתֶם עַל לֶבָבְךָ כַחוֹתֶם עַל זְרוּעֶךָ, כִּי עֲזָה כְמוֹת אֱהָבָה, קֶשֶׁה כְּשֵׂאוֹל קִנְיָאָה, רְשָׁפִיהָ רִשְׁפֵיהָ אֵשׁ שֶׁלֹּהֶב־תִּיָּהּ. מִיִּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֱהָבָה וּנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטַפּוּהָ, אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בְּאֱהָבָה בּוֹז יְבוֹזוּ לוֹ. אַחֹת לְנוּ קִטְנָה וְשָׂדִים אֵין לָהּ, מִה נַעֲשֶׂה לְאַחֹתֵנוּ בַיּוֹם שֶׁיִּדְבַר בָּהּ. אִם חוֹמָה הִיא נִבְנְהָ עֲלֶיהָ טִיבִית כֶּסֶף וְאִם דָּלֶת הִיא נִצְוֹר עֲלֶיהָ לוח אֲרִז. אֲנִי חוֹמָה וְשָׂדֵי כְּמִגְדָלוֹת, אֲזוּ הֵייתִי בְּעֵינָיו כְּמוֹצֵאת שְׁלוֹם. כָּרֵם הִיָּה לְשִׁלְמָה בְּבַעַל הַמּוֹן, נָתַן אֶת הַכָּרֵם לְנֹטְרִים אִישׁ יָבֵא בְּפִרְיוֹ אֶלֶף כֶּסֶף. כְּרָמִי שְׁלִי לְפָנָי, הֵאֲלֵף לָךְ שְׁלֵמָה וּמֵאתִים לְנֹטְרִים אֶת פְּרִיו. הַיּוֹשֶׁבֶת בְּגַנִּים, חֲבָרִים מְקֻשְׁבִּים לְקוֹלֶךָ הַשְּׂמִיעֵנִי. בְּרַח דוֹדִי וְדַמָּה לָךְ לְצִבְיָה אוֹ לְעַפְרַיִם הָאֵילִים עַל הָרֵי בְשָׂמִים.

עֲפָרִים תְּאָמִי צְבִיָּה. צוֹאֲרֵךְ כְּמִגְדַל הַשָּׁן, עֵינֶיךָ בְּרִכּוֹת בְּחֻשְׁבוֹן עַל שַׁעַר בַּת רַבִּים, אַפְּךָ כְּמִגְדַל הַלְּבָנוֹן צוֹפֶה פְּנֵי דְמִשְׁקֵךְ. רֹאשְׁךָ עֲלֶיךָ כְּכַרְמֶל וְדֹלֶת רֹאשְׁךָ כְּאַרְגָּמָן, מְלֶךְ אֲסוּר בְּרֵהִטִים. מִה יִפִּית וּמִה נַעֲמֶת אֱהָבָה בַת־עֲנֻוִים. זֹאת קוֹמְתָה דְמָתָה לְתִמְרֵי וְשָׂדֵיךָ לְאֲשֻׁכְלוֹת. אֲמַרְתִּי אֶעֱלֶה בְּתִמְרֵי, אַחֲזָה בְּסִנְסִינִי, וַיְהִי נָא שְׂדֵיךָ כְּאֲשֻׁכְלוֹת הַגֶּפֶן וְרִיחַ אַפְּךָ כְּתַפּוּחִים. וְחַכְךָ כֵּיִן הַטוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמִישָׁרִים דּוֹבֵב שְׁפָתַי יִשְׁנִים. אֲנִי לְדוֹדִי וְעֲלֵי תִשְׁקוּתוֹ. לָכֵה דוֹדִי נִצַּח הַשְּׂדֶה נְלִינָה בְּכַפְרִים. נִשְׁכִּימָה לְכַרְמִים, נִרְאֶה אִם פִּרְחָה הַגֶּפֶן פֶּתַח הַסְּמִדָה הַנִּצּוּ הַרְמוּנִים, שֶׁם אֲתֵן אֶת דוֹדִי לָךְ. הַדּוֹדָאִים נָתַנוּ רִיחַ וְעַל פֶּתַחֵינוּ כָּל מְגִדִים, חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁנִים דוֹדִי צְפַנְתִּי לָךְ.

פרק ח

מִי יִתְנֶה כֶּחָא לִי יוֹנֵק שְׂדֵי אִמִּי, אֲמַצְאָהּ בַּחוּץ אֲשַׁקֶּךָ גַּם לֹא יְבוֹזוּ לִי. אֲנֶהְגֶּה אֲבִיָּאָה אֶל בֵּית אִמִּי תִלְמַדְנִי, אֲשַׁקֶּךָ מִיַּן הַרְקַח מַעֲסִים רַמְנִי. שְׂמֵאלוֹ תַּחַת רֹאשִׁי וַיְמִינוּ

תפילה שאומרים לאחר אמירת שיר השירים:

רְבוּן כָּל הָעוֹלָמִים הִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שְׂבִיכוֹת שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר קָרִיתִי וְלִמְדִיתִי שְׁהוּא קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים בְּזִכּוֹת פְּסוּקֵי וּבְזִכּוֹת תְּבוֹתֵי וּבְזִכּוֹת אוֹתֵי וּבְזִכּוֹת נִקְדוּתֵי וּבְזִכּוֹת טַעֲמֵי וּבְזִכּוֹת שְׂמוֹתֵי וְצִרְפוּי וְרַמְזֵי וְסוּדוּתֵי וְהַקְדוּשִׁים וְהַטְהוּרִים הַנּוֹרָאִים הַיּוֹצֵאִים מִמְּנוּ שְׁתֵּהָא שְׁעָה זו שְׁעַת רַחֲמִים שְׁעַת הַקְּשִׁבָה שְׁעַת הָאֲזִנָּה וְנִקְרָאָה וְתַעֲנֶנּוּ נַעֲתִיר לָךְ וְהַעֲתֵר לָנוּ שְׁיִהְיֶה עוֹלָה לְפָנֶיךָ קְרִיאַת וְלִמּוּד שִׁיר הַשִּׁירִים כְּאִלוֹ הַשְּׁגָנוּ כָּל הַסּוּדוֹת הַנִּפְלְאוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת אֲשֶׁר הֵם חֲתוּמִים בּוֹ בְּכָל תְּנַאֲוֵי וּנְזִכָה לְמָקוֹם שְׁהַרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת נִחְצְבוֹת מִשֶׁם וּכְאִלוֹ עֲשִׂינוּ כָּל מַה שְׂמוּטָל עֲלֵינוּ הַשִּׁיג בֵּין בְּגִלְגוּל זֶה בֵּין בְּגִלְגוּל אַחֵר וְלֵהִיּוֹת מִן הָעוֹלָיִם וְהַזּוֹכִים לְעוֹלָם הַבָּא עִם שְׂאָר צְדִיקִים וְחַסִּידִים וּמֵאלָא כָּל מִשְׁאֵלוֹת לְבַנו לְטוֹבָה וְתִהְיֶה עִם לְבַבְנוּ וְאִמְרֵי פִינוּ בְּעַת מַחְשְׁבוֹתֵינוּ וְעִם יְדֵינוּ בְּעַת מַעֲבָדֵינוּ וְתִשְׁלַח בְּרַכָּה וְהַצְלָחָה כְּכֹל מַעֲשֶׂה יְדֵינוּ וּמַעֲפָר תְּקִימָנוּ וּמַאֲשְׁפוֹת דְּלוֹתֵנוּ תְרוֹמְמוּנוּ וְתִשָּׁב בְּשִׁכְנֵתְךָ לְעִיר קֹדֶשׁךָ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

אַחַר־יּוֹת אָגִי מִשְׁעוֹל

בְּחֶצֶר הָאֲחוֹרִית
פּוֹרַח הַיּוֹם
(לְיוֹם)
הַקִּקְטוֹס הַזֶּה שֶׁשָּׁמוֹ
לֹא יְדוּעַ לִי
וְאִם אֲנִי לֹא אֶרְאֶה אוֹתוֹ
מִי יִרְאֶה?

מְסֵד הַיעָרוֹת

הַמְשָׂרָד לְשִׁירוֹתֵי דָת

JEWISH NATURE

מְשָׂרָד הַחֲקֵלָאוֹת וּפִיתוּחַ הַכֶּפֶר